

Jadwiga Chmielewska

BIBLIOTEKI PUBLICZNE PO 1990 ROKU NA TERENIE BYŁEGO POWIATU PUŁAWSKIEGO

Ustawa samorządowa w sposób zasadniczy zmieniła relacje gmina — biblioteka publiczna, zupełnie inaczej niż dotąd usytuowała ją w środowisku. Obecnie istnieją określone organizatorzy, ustawowo zobowiązani do prowadzenia bibliotek, zakres zaś i formy spełniania tego obowiązku pozostawione są całkowicie ich uznaniu. Jest to często obciążenie gmin takim zakresem zadań, który przekracza ich możliwości finansowe.

Badania przeprowadzono opierając się na:

1. Analizie działalności Biblioteki Miejskiej (BM) w Puławach za lata 1992–1993.
2. Analizie działalności bibliotek publicznych rejonu puławskiego za lata 1990–1993.

SIEĆ BIBLIOTECZNA

Na terenie byłego powiatu puławskiego w latach 1990–1993 liczba bibliotek publicznych i ich filii nie uległa zmianie.

W skład sieci bibliotecznej wchodziły: Oddział Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej (WBP) w Puławach (do końca 1991 r.), 2 Miejsko-Gminne Biblioteki Publiczne (MGBP) (Kazimierz, Nałęczów), 9 gminnych (na wsi) i 28 filii (7 w mieście Puławy i 21 na wsi).

Biblioteka Miejska w Puławach działa jako zakład budżetowy, dotowany przez samorząd miejski od stycznia 1992 r. Siedzibą i terenem działania biblioteki jest miasto Puławy. Biblioteka jest komunalną instytucją kultury, podlegającą rejestracji w rejestrze prowadzonym przez Wydział Spraw Społecznych Urzędu Miasta Puławy i posiadającą z tego tytułu osobowość prawną. Jest jednostką samodzielną, a nadzór nad jej działalnością sprawuje Zarząd Miasta Puławy.

W skład Biblioteki wchodziły:

- a) gromadzenia i opracowania zbiorów,

- b) udostępniania zbiorów i informacji dla dorosłych,
- c) oddział dla dzieci i młodzieży.

Dyrektorowi BM podlega 7 filii na terenie miasta.

Biblioteki publiczne samorządowe i stopnia wojewódzkiego tworzą powiązaną funkcjonalnie sieć.

O osłabieniu instrumentów oddziaływania biblioteki wojewódzkiej na terenową można mówić właśnie w przypadku BM Puławy. Chociaż BM objęta opieką merytoryczną przez WBP, nie znajduje to odzwierciedlenia w jej statucie. Zarząd Miasta nie zgodził się na wpis o pomocy merytorycznej do statutu BM. Jest to dążenie samorządu do samodzielności. Jeden z instruktorów WBP ma w zakresie obowiązków opiekę nad BM Puławy. BM korzysta w przypadku trudności z pomocy instrukcyjno-metodycznej, szkoleniowej i bibliograficznej. WBP pomaga też przy zakupie książek. Kupowane są w księgarni WBP lub za pośrednictwem WBP w hurtowniach czy bezpośrednio u wydawcy. Natomiast gminne biblioteki publiczne mają zapis w statucie, że pomocy merytorycznej udziela im WBP.

Oddział WBP mieści się przy BM Puławy. Instruktorzy do 1991 r. pracowały w bibliotece oddziałowej. Działalność oddziału finansuje WBP. Jest to pomoc instrukcyjno-metodyczna, szkoleniowa, zakup i opracowanie zbiorów. Nadzór nad bibliotekami sprawują Zarządy Gmin. Lata 1990–1993 na terenie byłego powiatu puławskiego, podobnie jak w całym kraju, to okres likwidacji punktów bibliotecznych:

Tab. 1. Liczba punktów bibliotecznych.

	1990	1991	1992	1993
Liczba punktów bibliotecznych	132	99	72	57
w tym na wsi	84	66	44	40
Wypożyczenia w punktach bibliotecznych	136 345	112 079	69 749	59 336
w tym na wsi	87 921	71 258	53 254	44 973

Główne przyczyny zamykania punktów bibliotecznych to: brak chętnych do ich prowadzenia ze względu na bardzo niskie premie (np. gmina Markuszów, Góra Puławska, Janowiec). Zmalała liczba punktów bibliotecznych, zlokalizowanych głównie w mieszkaniach prywatnych, likwidowanych przedszkolach i zakładach pracy. Dalsze funkcjonowanie punktów w dużej mierze uzależnione jest od należytego ich premiowania. Chociaż punkty biblioteczne uważa się obecnie za przestarzałą formę upowszechniania książki bibliotecznej, to jednak trudno przecenić ich znaczenie w upowszechnianiu czytelnictwa, zwłaszcza na wsi. Większość kierowników bibliotek gminnych wyraża opinię, że punkty są potrzebne, zwłaszcza w miejscowościach odległych od gmin. W niewielkich

sołectwach są to jedyne placówki kultury umożliwiające kontakt z książką nową, coraz droższą, a z tego powodu trudniej dostępną.

Znikanie punktów bibliotecznych uważa się też za podstawową przyczynę spadku liczby czytelników na wsi (szczególnie w gminach, w których zlikwidowano punkty biblioteczne). Udział procentowy czytelnictwa w punktach w stosunku do całościowego bilansu na terenie byłego powiatu puławskiego pokazuje tab. 2:

Tab. 2. Udział procentowy czytelnictwa w punktach w stosunku do całościowego bilansu na terenie byłego powiatu puławskiego.

1992	1993
24,3% czytelników	21,5% czytelników
17,4% wypożyczeń	15,5% wypożyczeń

Do zjawisk ilościowo istotnych w sieci bibliotecznej należy łączenie bibliotek publicznych z ośrodkami kultury. Przyjęcie różnych priorytetów w wykonywaniu zadań własnych gmin powodowało, że najczęściej oszczędzano na kulturze. Ograniczenia finansowe powodują, że w niektórych gminach łączy się dotychczas samodzielnie funkcjonujące biblioteki gminne z gminnymi ośrodkami kultury. Na terenie byłego powiatu puławskiego proces łączenia rozpoczął się w 1991 r. Do końca 1993 r. na 11 placówek stopnia podstawowego 2 placówki zostały połączone z domami kultury, w tym 1 miejsko-gminna i 1 gminna. Niestety, tego typu reorganizacja nie stała się korzystna dla tych bibliotek. W opinii kierownika MGBP w Kazimierzu Dolnym decyzja ta była nieprzemyślana i niekorzystna pod względem merytorycznym i finansowym. Biblioteka straciła swoją samodzielność, ponieważ obecnie wchodzi w skład ośrodka kultury jako jeden z działów – Dział Biblioteki (z dniem 1 października 1992 r. powstał Kazimierski Ośrodek Kultury, w skład którego weszła biblioteka). Była samodzielną jednostką, a obecnie podlega dyrektorowi Ośrodka.

Połączenie MGBP w Kazimierzu z Gminnym Ośrodkiem Kultury (GOK) nie przyniosło obniżenia poziomu usług czytelniczych dzięki dobrej współpracy z dyrektorem GOK i dzięki temu, że biblioteka ma oddzielny lokal. Bibliotekarze nie są angażowani do prac nie związanych merytorycznie z ich przygotowaniem zawodowym i wyznaczonym zakresem obowiązków. Kierownik MGBP jest bibliotekarzem cieszącym się autorytetem wśród lokalnej społeczności. Jego osobowość, zaangażowanie i inicjatywa są na razie gwarantem dobrego funkcjonowania połączonych placówek.

Negatywnie oceniane jest połączenie Biblioteki Gminnej z GOK w Markuszowie. Biblioteka została przeniesiona do budynku GOK. Ograniczono czas jej otwarcia do 30 godzin tygodniowo, a bibliotekarz jest angażowany do prac na terenie ośrodka na 10 godzin. Prowadzi to do zaniedbań w sferze prawidłowego prowadzenia warsztatu bibliotecznego oraz obniża poziom usług czytelniczych.

Połączenie biblioteki publicznej ze szkolną wystąpiło w jednym przypadku. Filia z Garbowa II przeniesiona została do szkoły w Przybysławicach. W 1991 r. likwidowano Zakładowy Dom Kultury (ZDK) i aby nie dopuścić do likwidacji biblioteki połączono ją ze szkołą. Powstała filia publiczno-szkolna.

Również to połączenie oceniane jest negatywnie. Bibliotekarka zatrudniona jest tylko na 1/4 etatu (ryczałt), poprzednio pracowała na 1/2 etatu. Z biblioteki korzystają głównie dzieci, ponieważ pojawiają się tu nowości wydawnicze, których nie znajdują w bibliotece szkolnej. Przestała pełnić rolę placówki dostępnej dla całej społeczności lokalnej ze względu na godziny pracy i brak osobnego wejścia. Praktycznie jest tylko biblioteką szkolną. Rejestrowała w 1993 r. 614 czytelników, z czego 503 osoby stanowiła młodzież szkolna do lat 15. Czytelników dorosłych jest 85. Na 10354 wypożyczenia, 8.406 stanowi literatura dla dzieci i młodzieży. Z tych danych wynika, że filia służy głównie dzieciom i młodzieży. Czytelników filii do lat 15 nie ujmuje się w danych GUS, czyli przypisuje się ich bibliotece szkolnej. Bibliotekarz stara się o oddzielny lokal dla biblioteki.

Duży wpływ na dostępność usług bibliotecznych miało czasowe zamykanie placówek, spowodowane najczęściej urlopami macierzyńskimi i wychowawczymi, zwolnieniami lekarskimi pracowników, remontami oraz oszczędnościami (dotyczy to 5 filii). Np. filia w Bogucinie (gmina Markuszów) zamknięta była przez dwa miesiące z powodu zmiany pracownika i lokalu, filia w Gródku, w Klementowicach, filia w Czesławicach — urlopy macierzyńskie.

Ograniczono czas otwarcia w pięciu filiach — np. filia w Klementowicach (gmina Kurów) pracuje na pół etatu (poprzednio na pełny). Filia w Woli Osieńskiej (gmina Żyrzyn) czynna jest raz w tygodniu. Zmniejszony jest czas pracy w Markuszowie do 30 godzin tygodniowo. Filia w Trzciankach (gmina Janowiec) czynna jest 4 godziny (poprzednio 1/2 etatu). Filia w Gródku (gmina Baranów) obsługiwana jest przez pracownika Biblioteki Gminnej (BG) — zmniejszono czas otwarcia z 10 do 8 godzin tygodniowo.

WPLYW ZMIAN PRAWNYCH, ORGANIZACYJNYCH I FINANSOWYCH NA FUNKCJONOWANIE PLACÓWEK BIBLIOTECZNYCH

Na terenie byłego powiatu puławskiego stosunek samorządów do bibliotek w większości gmin jest pozytywny. Starano się zaspokajać wszystkie potrzeby biblioteki w miarę posiadanych środków finansowych. Występują dysproporcje pomiędzy poszczególnymi gminami w finansowaniu bibliotek, co ma wpływ na odpłacanie bibliotekarzy i zakup nowości.

Biblioteka miejska w Puławach w 1992 r. otrzymała 1 467 413 257 zł, a w roku 1993 — 2 117 415 900 zł (1,86% budżetu miasta). Przyznane środki finansowe wystarczały na pokrycie potrzeb BM i filii oraz na niezbędne remonty.

Pełne zaopatrzenie finansowe na swoją działalność od 1990 r. mają następujące biblioteki:

Żyrzyn	304 348 mln zł	(3,14% budżetu gminy)
Końskowola	290 000 mln zł	(2,4% budżetu gminy)
Nałęczów	274 000 mln zł	(2% budżetu gminy)
Baranów	138 279 mln zł	(2,2% budżetu gminy)

Natomiast niewystarczające kwoty na działalność bibliotek otrzymały placówki w Kazimierzu, Janowcu, Górze Puławskiej, Wąwolnicy i Markuszowie.

Wąwolnica	98 398 mln zł	(1,2% budżetu gminy)
Markuszów	75 237 mln zł	(1,5% budżetu gminy)
Janowiec	88 422 mln zł	(1,7% budżetu gminy)

W niektórych gminach dotacje samorządowe przyznawane były co miesiąc w wysokości 1/12 rocznej dotacji, co uniemożliwiało planowanie wydatków.

Wystąpiły też dochody własne bibliotek. W 1993 r. wyniosły one 14 136 tys. zł. Były to opłaty za wypożyczanie kaset (4 biblioteki) i sprzedaż książek wycofanych z bibliotek. Ze względu na swoją specyfikę i małe lokale biblioteki nie mogą liczyć na uzyskiwanie znaczących przychodów, w odróżnieniu od np. instytucji kultury czy nawet domów kultury.

Przejęcie bibliotek publicznych przez samorządy nie spowodowało dużych zmian w zatrudnieniu. Nie było redukcji sieci bibliotecznej i dlatego też nie było zwolnień bibliotekarzy.

W BM Puławy zatrudnionych jest na pełnych etatach 15 osób, natomiast w bibliotekach gminnych 46 osób, w tym pełnozatrudnionych 24. Były nieliczne przypadki zamiany części etatu na ryczałty. Bibliotekarze systematycznie otrzymywali podwyżki płac (czasem kosztem zakupu nowości).

Tab. 3. Zakup książek w BM Puławy.

Biblioteka Miejska Puławy (wraz z filiami)				
Rok	1990	1991	1992	1993
Ilość woluminów	6 554	6 483	5 673	6 253
Kwota [mln zł]	57 597	104 400	143 706	225 586
Średnia zakupu na 100 mieszkańców	12,6	12,4	10,5	11,1

W roku 1993 zakupiono 170 jednostek zbiorów audiowizualnych za kwotę 2 889 000 (169 jednostek — „książka mówiona”, 1 kasetą video).

W latach 1992 i 1993 sytuacja finansowa jest gorsza z powodu wielokrotnego wzrostu czynszów, opłat za energię elektryczną i ciepłą, wodę, cen książek i czasopism.

Trudności finansowe samorządu miejskiego rodzą konieczność oszczędzania. Dlatego ogranicza się zakup czasopism. W 1992 r. BM prenumerowała 54 tytuły, a filie po 6–7, natomiast w 1993 r. odpowiednio 38 i po 3.

Tab. 4. Zakup książek w gminach.

Biblioteki (wraz z filiami)				
Rok	1990	1991	1992	1993
Ilość woluminów	12 227	10 810	8 720	7 246
Kwota [mln zł]	98 763	179 100	196 911	267 971
Średnia zakupu na 100 mieszkańców	16,1	13,9	9,8	8,7

Na przykład w poszczególnych gminach wskaźnik zakupu na 100 mieszkańców wahał się w 1990 r. od 11,8 do 21,7, a już w roku 1992 od 5,5 do 8,8 (część UG ze środków na zakup nowości opłacała podwyżki dla bibliotekarzy). W 1993 r. wskaźnik wahał się od 5,4 do 14,7.

Średnio w gminie prenumerowano w 1992 r. 17 tytułów czasopism. Cztery filie nie miały żadnego tytułu.

W 1993 r. średnio w gminie prenumerowano 16 czasopism. Nastąpiły dalsze ograniczenia w prenumeracie, mimo wzrostu zainteresowań czytelników prasą codzienną i czasopismami. Niekorzystne zjawiska wystąpiły w większości filii (pięć nie miało żadnego tytułu).

Zakupiono wiele pozycji wartościowych, które zasilily księgozbiory podręczne. Scentralizowany zakup zapewnił w miarę systematyczny dopływ nowości.

Doskonaleniu zakupu służyły: listy zamówionych lektur dla szkół podstawowych i średnich, przygotowane przez biblioteki gminne, oraz analizy zasobności księgozbiorów podręcznych, które przeprowadzono w ramach szkoleń. Zakupiono brakujące pozycje z ekologii, ekonomii, medycyny, historii i geografii. Przykładowa struktura zakupów w bibliotekach gminnych w 1993 r.:

51,5% — literatura piękna dla dorosłych,
37,1% — literatura dla dzieci i młodzieży,
11,4% — literatura popularno-naukowa.

Ograniczenia finansowe powodują, że książki nabywane są w księgarni WBP w Lublinie lub hurtowniach, czy bezpośrednio u wydawców. Jak widać kwoty przeznaczone na zakup nowości nie równoważą inflacji i wzrastających cen książek i czasopism.

Tab. 5. Czytelnicy i wypożyczenia w BM Puławy

Puławy	1992	1993
Czytelnicy ogółem	12 203	11 819
Wypożyczenia	215 347	236 802
Wypożyczenia na 1 czytelnika	17,6	20

Od roku 1992 notuje się znaczny wzrost wypożyczeń, mimo likwidacji punktów bibliotecznych.

Czytelnicy preferują nowości wydawnicze. Blisko 50% książek wypożyczanych wydano w ostatnich latach. Czytelnicy dorośli poszukują przede wszystkim lekkiej, relaksującej literatury. Od 1992 r. utrzymuje się zainteresowanie literaturą romansową i sensacyjną.

Zaobserwowano odejście od literatury historycznej („białe plamy”) i politycznej na rzecz wspomnień — zwłaszcza literackich. Dużą popularnością cieszyły się książki biograficzne i autobiograficzne. Czytelnicy poszukiwali w minionym roku literatury angielskiej, amerykańskiej i włoskiej.

Nowym segmentem użytkowników biblioteki jest już i będzie wciąż rosnąca w liczbę i znaczenie grupa przedstawicieli środowisk gospodarczych, związana z rozwojem wytwórczości, handlu, usług materialnych, rzemiosła, rozrywki itp. Ta grupa użytkowników poszukuje informacji z zakresu prawa, przepisów podatkowych i ekonomii.

Jest też grupa czytelników zainteresowana literaturą popularnonaukową, szczególnie z takich działów jak filozofia, etyka, religioznawstwo, psychologia. Dlatego od 1992 r. wzrasta liczba wypożyczeń książek i czasopism na miejscu.

Wśród dzieci i młodzieży w dalszym ciągu powodzeniem cieszą się serie popularnonaukowe (zwłaszcza książki przybliżające świat zwierząt). Młodzież chętnie wypożyczała książki z serii „Nasze sprawy”.

Dzięki współpracy pracowników z działem gromadzenia, zakupione książki zaspokajały oczekiwania większości czytelników (były zgodne z zamówieniami czytelników).

Tab. 6. Czytelnicy i wypożyczenia w bibliotekach gminnych

Biblioteki gminne	1992	1993
Czytelnicy ogółem	16 836	15 997
w tym na wsi	14 143	12 091
Wypożyczenia	330 704	316 132
w tym na wsi	264 115	261 175
Wypożyczenia na 1 czytelnika	20,4	20,4

Tab. 7. Ilość wypożyczeń na jednego czytelnika w bibliotekach gminnych.

1990	1991	1992	1993
18,5	17,6	20,4	20,4

W terenie obserwuje się wzrost czytelnictwa wśród dorosłych. Są to ludzie młodzi — bezrobotni oraz emeryci i renciści. Nadal utrzymuje się tendencja do korzystania z nowo zakupionej literatury rozrywkowej, niezależnie od wieku, zawodu i wykształcenia (sensacja, romans, horror). W miastach przeważają czytelnicy o wyrobionych gustach — klasyka, literatura historyczna, wspomnienia, biografie.

W nowej sytuacji coraz większe znaczenie ma współpraca biblioteki ze środowiskiem. Aby tę współpracę należycie zorganizować, inicjatywa musi wyjść od biblioteki. A więc konieczna jest popularyzacja bibliotek i czytelnictwa w społeczeństwie.

Ocena pracy bibliotek przez samorządy terytorialne i środowisko stanowi równocześnie wyzwanie rzucone bibliotekarzom. Są coraz bardziej świadomi tego, że ocena i weryfikacja ich pracy jest już zjawiskiem stałym i ciągle będzie im towarzyszyła. Powoduje to konieczność dostosowania się do tych nowych warunków i okoliczności.

Coraz częściej w środowisku bibliotekarskim bierze górę przekonanie, że bierność, minimalizm, brak samodzielności i inicjatywy, nie włączanie się w życie środowiska, stronienie od kontaktów z samorządem zepchnie bibliotekę na boczny tor i może doprowadzić do likwidacji.

Dlatego też instruktorzy z oddziału WBP uczą bibliotekarzy gminnych rozmawiać z samorządami, walczyć o fundusze dla bibliotek, reprezentować swoje biblioteki na posiedzeniach Rad Gmin. Wiadomo, że zostaną przede wszystkim te biblioteki, które będą zaakceptowane przez środowisko. Stąd potrzeba, aby biblioteka była zauważona w nim, postrzegana przez nie jako coś niezbędnego. Dlatego starają się one zwiększyć swą społeczną użyteczność.

Biblioteki usiłują też poszerzyć zakres swoich usług oferowanych społeczeństwu, pełniąc funkcje rekreacyjne, oświatowe, informacyjne. Biblioteka Miejska organizuje różnorodne imprezy w celu popularyzacji książki i czytelnictwa. Największym zainteresowaniem cieszyły się spotkania autorskie i konkursy czytelniczo-plastyczne, ekspozycje nowości, Sesja Sienkiewiczowska, godziny z baśnią, quizy, stałe ekspozycje nowości wydawniczych.

Ponadto dzieci i młodzież z puławskich szkół uczestniczą w zajęciach plastycznych oraz lekcjach z przysposobienia czytelniczo-informacyjnego. Od 1993 r. w każdą ostatnią niedzielę miesiąca w czytelni dla dzieci odbywają się koncerty muzyczne, skupiające licznych słuchaczy.

Biblioteka Miejska wychodzi z książką także na zewnątrz, organizując czytelnictwo i udostępniając materiały biblioteczne ludziom chorym, starym i niepełnosprawnym, między innymi w Spółdzielni Inwalidów, w Domu Pomocy

Spółecznej „Senior”, schronisku dla bezdomnych, w Szpitalu Miejskim, w Dziennym Domu Pomocy Społecznej dla dzieci.

Działalność w zakresie popularyzacji książki w środowisku prowadzą też biblioteki gminne i ich filie. Są to lekcje biblioteczne, konkursy czytelnicze, zajęcia z przedszkolakami, nauka języka angielskiego, wieczory baśni, spotkania autorskie, kiermasze, odczyty, zgaduj-zgadule. Z inicjatywy Koła Przyjaciół Biblioteki powstała herbaciarnia dla młodzieży dojeżdżającej (Kazimierz).

Biblioteki współpracują ze szkołami, przedszkolami, regionalnymi towarzystwami i domami kultury.

Dzięki obecnemu systemowi finansowania bibliotek publicznych nastąpiło silniejsze związanie ich ze środowiskiem. Samorząd i mieszkańcy zaczęli bardziej interesować się swoimi przecież bibliotekami. Może to wzbogacić formy pracy bibliotek oraz zaowocować wypracowaniem nie znanych dotąd form współpracy bibliotek z samorządami. Biblioteka może stać się zapleczem informacyjnym dla urzędów i samorządów gmin i miast oraz centrum wszelkiej informacji w środowisku. Na przykład BM w Puławach informuje o działaniu i decyzjach Rady Miasta rozprawiając bezpłatnie „Biuletyn Informacyjny Samorządu Miasta Puławy”. W przyszłości, gdy sytuacja ekonomiczna bibliotek poprawi się, czytelnikowi zaoferuje się wiele zagranicznych i większość krajowych gazet i czasopism, materiały audiowizualne i inne dokumenty. Udostępnianie na miejscu i „na wynos” plakatów, grafiki, kaset, płyt, przezroczycy, wycinków prasowych (np. recenzji lektur szkolnych) i innych materiałów stało się w bibliotekach wielu krajów zwyczajną usługą, która i u nas powinna stać się obowiązującą normą.

Orientacja na czytelnika jest ważna również w rozwijaniu usług informacyjnych. Biblioteka nie zdobędzie sobie uznania i orędowników w środowisku, jeśli przez mieszkańców nie będzie postrzegana jako instytucja, w której samemu lub przy pomocy bibliotekarza można znaleźć każdą potrzebną informację, także tę praktyczną, potrzebną w życiu codziennym. Nie przypadkowo za granicą biblioteki o ugruntowanej pozycji w społeczności lokalnej gromadzą i udostępniają informacje między innymi wydarzeń i instytucji lokalnych, przepisów prawnych, możliwości i warunków uzyskania zatrudnienia w okolicy, usług rzemieślniczych, imprez towarzyskich i kulturalnych, możliwości zrzeszania się hobbystów i osób o podobnych zainteresowaniach. Usługi tego rodzaju pojawiły się nie w drodze nakazów, lecz są rezultatem dążeń bibliotekarzy do utrwalenia wizerunku biblioteki jako instytucji użytecznej dla mieszkańców.

Obok udziału biblioteki w krajowym systemie informacji naukowo-technicznej należy uzupełnić zakres o informację przydatną w życiu codziennym mieszkańców. Te działania są możliwe w naszych warunkach.

Czytelnik traktowany jako patron biblioteki oznacza potrzebę gromadzenia tylko takich książek i dokumentów, których on oczekuje i do których chce mieć dostęp, oraz selekcji tego wszystkiego, co rozmija się z jego zainteresowaniami

lub straciło dla niego wartość użytkową. Dlatego potrzebna jest możliwie pełna informacja o publikacjach na rynku księgarskim, aby umożliwić bibliotekarzowi samodzielną ocenę i dobór materiałów do zbiorów.

Biblioteka wrażliwa na potrzeby użytkowników zabiega o posiadanie zróżnicowanych form dokumentów. Książki stanowią na ogół główny trzon zbiorów, ale ich procentowy udział w zbiorach zmniejsza się na rzecz czasopism, materiałów audiowizualnych, ikonograficznych, mikroform czy innych nowych form nośników informacji. W porównaniu z bibliotekami zachodnimi gama dokumentów gromadzonych w naszych bibliotekach jest skromna, a prowadzone na ich podstawie usługi są słabo rozwinięte. Dlatego też, aby nasze biblioteki szerzej służyły społeczności lokalnej, należałoby przez ustawę o bibliotekach wskazać sposób określenia minimum nakładu na biblioteki przez podmioty prawne, zobowiązanie do ich utrzymywania. Biblioteka powinna być duża, z bogatymi zbiorami, z co najmniej kilkusobowym personelem i zróżnicowaną ofertą usług.

Nowa ustawa, dostatecznie zdecydowanie powinna określić miejsce bibliotek, obowiązek ich prowadzenia, zasady zarządzania i jak już wspomniałam finansowania. Głównym problemem jest wydłużający się stan niepewności i destabilizacji. Biblioteka publiczna nadal pozostaje jednym z ważniejszych źródeł czytanej literatury.

Ustawa samorządowa zmieniła status bibliotek publicznych. Od 1992 r. są one całkowicie finansowane przez samorzady. Na terenie byłego powiatu puławskiego liczba bibliotek filii nie uległa zmianie, a samorzady pozytywnie odnoszą się do istniejących placówek. Niekorzystna zmiana ze względów społecznych to spadek zakupu uzupełniającego zbiorów bibliotecznych i ograniczanie prenumeraty czasopism oraz liczby czytelników korzystających z usług bibliotek publicznych.

Na spadek liczby czytelników, zwłaszcza na wsi, istotny wpływ ma zamykanie punktów bibliotecznych oraz ograniczanie czasu otwarcia placówek. Największe zagrożenie dla zgodnego z potrzebami czytelników funkcjonowania bibliotek publicznych to szczupłość środków finansowych, czego rezultatem są połączenia z GOK i szkołami.

Pozytywnym zjawiskiem jest wzrost wypożyczeń na czytelnika. Pojawiają się nowe grupy czytelników, np. przedstawiciele środowisk gospodarczych, którzy poszukują informacji z zakresu prawa, ekonomii. Jest też grupa czytelników zainteresowanych literaturą popularnonaukową szczególnie z filozofii, etyki, religioznawstwa, psychologii. Rozwija się współpraca bibliotek ze środowiskiem. Stopniowo i u nas zaczynają one poszerzać funkcje lokalne, „wychodzić na zewnątrz”, aby pokazać, że są potrzebne. Oprócz propagandy czytelnictwa, oferować będą usługi informacyjne. Praca bibliotek skierowana będzie na użytkownika, a kiedy sytuacja ekonomiczna się poprawi rozszerzą skalę usług. Są i nadal będą głównymi ośrodkami czytelnictwa.